

Stuðningsefni fyrir kennara fyrir Einingu 1: Heimaviðbúnaður og viðbrögð við hamförum

Þjálfunareining 2: Að afhjúpa
goðsagnir og rangfærslur um
heimahamfarir

Höfundur: [Von Hope/ VETREADY Project
Partnership]

Project number: 2024-1-ES01-KA220-VET-000257287

Co-funded by
the European Union

Fjármagnað af Evrópusambandinu. Skoðanir og álit sem koma fram eru
aðeins á ábyrgð höfunda og endurspeгла ekki endilega sjónarmið
Evrópusambandsins eða SEPIE. Hvorki ESB né styrkveitandi bera ábyrgð á
innihaldinu.

Yfirlit Fyrir Kennara

Þetta stuðningsefni er ætlað til að fylgja þjálfunareiningunni „**Að afhjúpa goðsagnir og rangfærslur um heimshamfarir**“, og veitir kennara sérsníðnar leiðbeiningar og kennsluaðferðir til að styðja árangursríka framkvæmd hennar.

Markmið þess er að hjálpa kennurum að:

- Skilja **sérstök kennslumarkmið** þessarar einingar
- Beita **viðeigandi kennsluaðferðum og verkfærum** fyrir VET-, CVET- og diaspora-nemendur
- **Stýra lykilverkefnum** af öryggi, hvetja til ígrundunar og styðja við varðveislu þekkingar
- Sérsníða framkvæmdina að **mismunandi kennsluformum** (staðnám, fjarnám, blandað nám) og fjölbreyttum þörfum nemenda

Ath.: Lok þessa einingar og tengds prófs getur stutt við starfsþróun kennara og leitt til vottunar.

Námsefni Einingarinnar

- Markmið þjálfunareiningar
- Niðurstöður náms
- Inngangur: Hvað felst í því að afhjúpa goðsagnir og rangfærslur um heimahamfarir?
- Lykilhugtök og orðalisti
- Mikilvægi þess að skilja rangfærslur
- Hvers vegna þessi eining skiptir máli
- Náttúruhamfarir í samhengi goðsagna og rangfærslna
 - Jarðskjálftar
 - Flóð
 - Hitabylgjur
 - Hlé og ígrundun
- Tæknilegar / Iðnaðarhamfarir í samhengi þess að afhjúpa goðsagnir og rangfærslur um heimahamfarir
 - Efnaóhöpp
 - Rafmagnsleysi
 - Iðnaðarbrunur
 - Hlé og ígrundun
- Líffræðilegar / Heilsutengdar hamfarir í samhengi þess að afhjúpa goðsagnir og rangfærslur um heimahamfarir
 - Faraldrar
 - Matareitrunarfaraldrar
 - Moskitóborin sjúkdómar (t.d. dengue, West Nile veira)
 - Hlé og ígrundun
- Hvetjandi aðgerðir og fyrirmyndir
- Frekara efni til að skoða
- Heimildir sem notaðar voru til að útbúa þessa þjálfunareiningu

Sviðnar Kennsluaðferðir og Verkfæri (SBL)

Sviðsmyndamiðuð kennsla (SBL): "Þessi aðferð er öflugasta verkfærið fyrir þessa einingu. Hún færir nemendur frá því að vera passífir móttakendur „staðreynda“ yfir í virka og gagnrýna ákvarðanatöku — sem er endanlegt markmið hamfaraviðbúnaðar."

- **Stuðlar að gagnrýninni ákvarðanatöku.** SBL neyðir nemandann til að vega saman tilfinningalega áhrifamikla og áriðandi rangfærslu (t.d. veirufærslu á samfélagsmiðlum) á móti rökstuddri leiðsögn opinbers aðila (staðreyndinni). Hún þjálfar hæfnina að beita réttum verklagsreglum undir þrýstingi.
- **Sviðsmynd: Stangast á viðvaranir:** Kynnið nemendum aðstæðu þar sem Almannavarnayfirvöld gefa út stóra fellibyls- eða jarðskjálftaviðvörðun, en mjög dreift innlegg á samfélagsmiðlum heldur því fram að opinbera viðvörðunin sé ýkt og að öruggasti staðurinn til að leita skjóls sé í bílskúrnum (sem er hættuleg goðsögn).
- **Aðgerð:** "Nemendur þurfa strax að sannreyna upplýsingarnar og skrá þau skref sem þeir myndu taka til að fylgja opinberum ráðleggingum — með sérstakri áherslu á að leiðrétta goðsögnina."

Tillögur að Kennsluaðferðum og Verkfærum

Goðsögn–Staðreynd Rökræða: "Markmið þessarar aðferðar er ekki aðeins að segja staðreyndir, heldur að brjóta goðsagnir markvisst niður og undirbúa nemendur til að verja öryggi þegar þeir mæta orðrómi.«

- **Stuðlar að greiningarhugsun og samskiptum.** Skipulögð rökræða krefst þess að nemendur rannsaki **rök og vísbendingar** á bak við opinbera leiðbeiningu (staðreyndina) og útskýri hvers vegna goðsögnin er hættuleg. Þetta styður við hæfniviðmið einingarinnar um að miðla áreiðanlegum öryggisupplýsingum.
- **Rökræða Skjól-goðsögnin:** Skiptið nemendum í tvo hópa: **Hópur A** – heldur fram goðsögninni: „Ef kviknar eldur ættir þú fyrst að reyna að slökkva hann með vatni eða teppi, jafnvel þótt það sé rafmagnseldur.“ **Hópur B** – kynnir opinberu staðreyndina: Rafmagnseldar krefjast sérstakra slökkvitækja og fyrsta skref er **örugg rýming**. Rökræðunni lýkur með því að kennarinn dregur saman lífsbjargandi opinbera aðgerðarröð.
- **Leiðbeiningar:** "Setjið skýrar reglur: hvert lið verður að vísa í a.m.k. eina opinbera heimild (AFAD, Rauði krossinn, slökkviliðið) til að styðja staðreyndina. Þetta undirstrikar mikilvægi þess að nota staðfestar heimildir."

Tillögur að Kennsluaðferðum og Verkfærum

Áreiðanleikaprófun – Gátlistaáskorun: "Þessi aðferð er mjög hagnýt og beinist að því að þjálfarar nemendur í að bera kennsl á óáreiðanlegar upplýsingar með einföldu, endurtekanlegu verkfæri.

- **Þróar hagnýta áreiðanleikaprófunarfærni.** Aðferðin kennir nemendum „Stöðva og hugsa“ nálgunina. Með hraðgátlista (Heimild – Dagsetning – Samhengi – Aðgerð) geta þeir metið hvort hamfaraupplýsingar séu trúverðugar og forðast að lenda í rugli eða ósannaðri hræðslu.
- **Sviðsmynd: „Mengað vatn“ – fölsk færsla:** Sýnið nemendum skjáskot af vinsælli færslu á samfélagsmiðlum sem heldur því fram að vatnsból sveitarfélags sé mengað, en færslan er frá nafnlausum aðila og er tveggja ára gömul. **Aðgerð:** Nemendur nota þriggja þrepa gátlista:
1) **Heimildarathugun:** Er þetta opinber stofnun? (Nei). 2) **Dagsetning:** Er þessi færsla nýleg? (Nei). 3) **Samlestur:** Hvar finn ég opinbera, nýjustu viðvörðun? (Nemendur leita á heimasíðu sveitarfélagsins). Æfingunni lýkur með því að allir nemendur hafna röngu færslunni byggt á staðfestum upplýsingum.
- **Leiðbeiningar:** "Notið tímamæli (t.d. 60 sekúndur) fyrir fyrstu greiningu. Þrýstingurinn líkir eftir raunverulegu neyðartilvik og tryggir að nemendur þjálfu hraðvirka síun á rangfærslum í rauntíma."

Ábendingar Til að Auka Þátttöku

- **VET-nemendur** **Aðgerðamiðuð nálgun & tækni:** Notið leikjavæðingu, gagnvirk farsímapróf og myndbandsdæmi (t.d. hvernig á að festa laus hluti).Tengið öryggi beint við starfstengda færni (t.d. vinnustaðaöryggi).Valdefling:Setjið viðbúnað fram sem færni sem gefur stjórn og öryggi.Notið hugmyndasviðsmyndir og einblínið á framtíðaraðgerðir, ekki fortíðaráföll.
- **CVET-nemendur (fullorðnir)** **Nýtið reynslu þeirra:** Byrjið á umræðum sem viðurkenna núverandi þekkingu þeirra á heimilisöryggi.Leggið áherslu á árangur og ávinning fyrir fjölskyldu og eignir.Viðurkenning:Virðið lífsreynslu þeirra og þekkingu.Bjóðið upp á stuttar, skilvirkar öryggisaðgerðir og fjölskylduvænt efni.
- **Diaspora-hópar (nýbúar/flóttafólk)** **Menningarleg og tungumálaleg skýrleiki:** Notið einfalt, skýrt mál og myndrænt efni.Leggið áherslu á almenna öryggisreglu sem gildir óháð landi.Notið fjölbreytt dæmi frá mismunandi heimshlutum.Áfallamiðuð nálgun:Setjið skýra „Pass-reglu“, sem leyfir fólki að sleppa persónulegri deilingu.Viðurkennið mögulega reynslu af flótta, átökum eða fyrri áföllum.

Aðlögunaraðferðir

- **Staðnám**

Notið prentuð „Mýta vs. Staðreynd“ spil fyrir hópverkefni.

Framkvæmið „Staldra og ígrunda“ hlutverkaleiki þar sem nemendur leika raunveruleg dæmi um rangfærslur tengdar hamförum.

Setjið upp veggspjöld með fræðsluupplýsingum (t.d. jarðskjálftagoðsagnir, faraldursmýtur).

- **Fjarnám**

Notið „breakout rooms“ fyrir hlutverkaleiki tengda „Staldra og ígrunda“ tilfellum.

Setjið inn stutt gagnvirk próf (t.d. Kahoot, Google Forms) til að kveða niður mýtur.

Deilið WHO- og ESB-viðbragsmyndböndum í gegnum spjall eða námsvettvang.

- **Blandað nám**

Látið nemendur byrja á netprófi um mýtur áður en þeir mæta í tímann og ræðið svo niðurstöðurnar saman.

Látið nemendur búa til stutt myndbönd sem leiðrétta hamfaragoðsögn.

Blandið saman lifandi umræðum, sjálfstæðu netnámi og ígrundunardagbókum.

Áhersla: Aðlögun miðast við staðbundið samhengi og aðgang nemenda að tækni. Markmiðið er jafn þátttaka og hæfniuppbygging, óháð kennsluformi.

Lykil-ESCO Færni Sem Þessi Eining Byggir Upp

- Þverfærni – T3.2: Að tileinka sér framsækna nálgun
- Hæfnifókus (T3.2):
- Hæfileikinn til að safna, greina, flokka og meta upplýsingar á grundvelli athugunar, reynslu, rökhugsunar eða samskipta — til að geta skipulagt aðgerðir, náð markmiðum, leyst vandamál og takist á við áskoranir á virkan og framsækinn hátt.
- Hvernig færnin er þjálfuð í einingunni
- Í „Staldra og ígrunda“ sviðsmyndum Nemendur glíma við raunverulegar rangfærslur (t.d. jarðskjálfta- eða faraldursmýtur) og þurfa að ákveða hvaða viðbrögð eru rétt. Þeir meta heimildir, spá fyrir um afleiðingar og skipuleggja viðeigandi svör.
- Í „Mýta eða staðreynd“ hópverkefni Nemendur greina fullyrðingar, ræða röksemdir sínar og rökstyðja svör með gögnum. Þeir æfa gagnrýna hugsun, samanburð á upplýsingum og lausnamiðaða nálgun.
- Í verkefninu „Heimaviðbúnaðaráætlun“ Nemendur vinna saman að raunhæfri neyðaráætlun fyrir heimilið sitt. Þeir beita þekkingu til að meta áhættu, setja markmið og skipuleggja framkvæmanlegar aðgerðir.
- Kennaratips: Hvetjið nemendur til að útskýra af hverju þau telja að viðbrögð þeirra séu öruggust eða áhrifaríkust.
- Slík ígrundun umbreytir þekkingu í virka, markmiðsbundna ákvarðanatöku — sem er kjarninn í T3.2.

Stuðningur við Námsmat – Hvernig á að Meta Framvindu Nemenda

Ígrundunardagbók – „Frá mýtu til veruleika”

Hvernig það virkar:

Eftir að einingu lýkur skrifa nemendur stutta ígrundun þar sem þeir lýsa einni hamfaragoðsögn sem þeir trúðu áður og hvernig skilningur þeirra breyttist eftir kennslustundina. Þeir nefna einnig dæmi um hvernig þeir munu beita nýrri þekkingu heima.

Hvað það sýnir:

Vísar til huglægs skilnings og persónulegrar þróunarHjálpar kennurum að meta hvort nemendur geti innlimað réttar upplýsingarSýnir hvort þekking sé flutt yfir í raunverulegt öryggishegðunarmynstur

Hópaáskorun: „Upplýsinga-áreiðanleikaprófun”

Hvernig það virkar:

Nemendur vinna í litlum hópum og meta þrjár samfélagsmiðlafærslur um nýlegar hamfarir.Hver hópur:Greinir hvaða færslur eru áreiðanlegarÚtskýrir hvers vegnaKynnir rökstuðning sinn fyrir bekknum.

Hvað það sýnir:

Þróun gagnrýnnar hugsunarUpplýsinga- og netlæsiFærni í röksemdafærslu og samvinnuGetu til að bera kennsl á rangfærslur og réttlæta niðurstöður með gögnum

Viðbótarefni og Bakgrunnsupplýsingar

- **1. Seven Myths About Disasters Debunked**
<https://www.preventionweb.net/news/seven-myths-about-disasters-debunked-separating-disaster-facts-disastrous-falsehoods>
Grein sem útskýrir algengar hamfaragoðsagnir og leiðréttir þær.
Hentar vel til umræðna í kennslustundum eða verkefna um mýtu vs. staðreynd.
- **2. Disinformation Stops With You – Infographic Set**
https://www.cisa.gov/sites/default/files/publications/disinformation_stops_with_you_infographic_set_508.pdf
Einfalt, myndrænt efni sem sýnir hvernig rangfærslur breiðast út og hvað einstaklingar geta gert til að stöðva þær
- **3. Countering False Information on Social Media in Disasters**
https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/SMWG_Countering-False-Info-Social-Media-Disasters-Emergencies_Mar2018-508.pdf
Hagnýtt efni sem hjálpar til við að bera kennsl á, sannreyna og vinna gegn röngum upplýsingum í neyðarástandi. Tilvalið fyrir kennara og lengra komna nemendur.

Heimildir

- European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. (n.d.). *Disaster preparedness*. European Commission. https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/disaster-preparedness_en
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). (2013). *Public awareness and public education for disaster risk reduction: Key messages*. <https://www.ifrc.org/document/public-awareness-and-public-education-disaster-risk-reduction>
- RÚV – The Icelandic National Broadcasting Service. (2021, February 20). *Þríeykið og traustið: How Iceland built trust during the pandemic* [News segment].
- TED-Ed. (2020, June 29). *Why people fall for misinformation* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=K1xKXOzFQxE>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2020, July 10). *Fighting infodemics: The other crisis*. <https://www.undrr.org/news/fighting-infodemics-other-crisis>
- World Health Organization. (2021). *Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: Mythbusters*. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters>
- Eurostat. (2024). Natural disasters and citizen preparedness in Europe. European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat>
- European Commission, DG ECHO. (2024). Disaster risk management and preparedness reports. EU Civil Protection Mechanism. <https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu>
- Copernicus Emergency Management Service. (2023). Floods, fires, and climate risk data in Europe. <https://emergency.copernicus.eu>
- Kızılay Academy. (2023). Disaster statistics and preparedness in Türkiye. <https://yillik.kizilayakademi.org.tr>
- AFAD – Disaster and Emergency Management Authority of Turkey. (2023). National disaster response plan and early warning systems. <https://www.afad.gov.tr>

Samstarf

<https://ied.eu/>

<https://denizli.afad.gov.tr/>

<https://neotalentway.com/>

<https://www.eva93.lv/>

<https://ngo-nfe4y.com.ua/en>

<https://vonhope.is/>

**Njóttu þess að vinna með VET-READY
Stuðningsefni fyrir kennara fyrir Einingu 1: VIÐBÚNAÐUR
OG VIÐBRÖGÐ VIÐ HEIMILISHAMFÖRUM
Þjálfunareining 2: Að afhjúpa goðsagnir og rangfærslur
um heimahamfarir!**

FOLLOW US

<https://vetready.eu/>

Co-funded by
the European Union